

Секція: Бухгалтерський облік, аналіз та аудит

Дяченко О.П.

*доцент кафедри обліку і оподаткування,
Одеський державний аграрний університет,*

м. Одеса, Україна

Корнілов В.В.

*магістр спеціальності «Облік і оподаткування»,
Одеський державний аграрний університет*

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ РОЗВИТКУ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

З метою ефективного функціонування будь-якої структури в умовах ринкової економіки конче необхідно, щоб її учасники, приймаючи рішення, мали правдиву й об'єктивну інформацію про його майно, грошовий та фінансовий стан, результати роботи (прибуток, доход або збитки), а також про систему їх формування як на своєму підприємстві, так і у партнерів, на підставі попередніх даних. Таку інформацію надає система обліку, основу якої складає теорія подвійного відображення господарських операцій.

Вільні грошові кошти підприємств повинні обов'язково зберігатися в банку, причому підприємство самостійно обирає установу банку, в якому зберігає гроші. Готівку, необхідну для забезпечення господарської діяльності, підприємства зберігають у своїх касах. Розрахунки між підприємствами і організаціями здійснюються як правило без участі готівки, шляхом перерахування коштів з рахунка в банку свого підприємства на відповідні рахунки інших підприємств.

Теоретичному обґрунтуванню та практичному вирішенню питань й проблем організації обліку грошових коштів присвячена значна кількість наукових праць таких зарубіжних економістів, як Дж.К. Ван. Хорна, Є. Брігхена, Е. Нікхбахта, А. Гроппеллі, Т. Райса, В.В. Бочарова, Л.Н. Павлової,

Г.В. Савицької, а також праць вітчизняних вчених, як М.Т. Білухи, Ю.А. Вериги, С.Ф. Голова, Н.Г. Горицької, І.Ю. Гришової, О.М. Губачової, О.П. Дяченко, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Є.В. Мниха, Л.В. Нападовської, В.О. Озерана, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, Л.К. Сука та інших економістів. Однак, враховуючи актуальність теми дослідження можемо зазначити що організація безготівкових розрахунків в контексті протидії розвитку тіньової економіки не достатньо досліджений в сучасних наукових джерелах.

За умов ринкової економіки кожне підприємство для здійснення розрахунків з іншими підприємствами, організаціями та робітниками підприємства і окремими особами, для безготівкового обігу, а також зберігання власних коштів має відкриті в установах банків розрахункові рахунки. Сучасні умови існування підприємств, а також процеси, що протікають в економіці України ще раз підтверджують важливість і необхідність добре налагодженого фінансового обліку грошових коштів на рахунках в банках для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємствами.

Об'єкт обліку — вільні грошові кошти підприємства у національній та іноземній валюті, які знаходяться в установах банків. Для зберігання коштів та проведення безготівкових розрахунків для суб'єктів підприємницької діяльності у банках відкриваються розрахункові, валютні та інші рахунки. Банки, здійснюючи своєчасне касове обслуговування клієнтів, забезпечують збереження їхніх грошових коштів, а також сприяють дотриманню емісійно-касової дисципліни, здійснюють аналіз і прогнозування готівкового обігу, організують і виконують оперативні функції з реалізації єдиної грошово-фінансової політики на території регіону .

Переважає кількість міжгосподарських розрахунків здійснюється безготівковим шляхом. Використовують два методи безготівкових платежів — це запис на рахунках і залік взаємних боргів, які в результаті завершуються записами на рахунках.

Правильна побудова організації обліку грошових коштів дає можливість забезпечити інформацію про їхню наявність, цілеспрямоване використання і контроль за збереженням.

Найбільшу увагу, приблизно 31%, в науковій літературі приділено проблемам управління грошовими розрахунками та потоками. Це питання є проблемним оскільки не існує єдиної методики управління грошовими потоками, до того ж на управління впливає велика кількість різних факторів, також великий вплив має специфіка діяльності підприємств, особливості галузі, в якій працює підприємство, тому це питання широко досліджується вченими. Також велику увагу дослідники приділяють проблемам неоднозначності тлумачення сутності поняття “грошові потоки”. Значна кількість наукових праць присвячена теоретичному і практичному вирішенню питань економічного аналізу грошових потоків – 12%. Серед досліджених наукових журналів в частині питання аналізу грошових розрахунків, приділено не достатньо уваги всього 6,5 %. Тому необхідно більш детально провести розгляд даного питання. Також суттєву увагу приділено питанням обліку – 11,6 % і контролю грошових розрахунків – 12 %. Проте найменшу увагу приділено дослідженню питань обліку і контролю грошових потоків. Можливо це пов'язано з тим, що грошові потоки здебільшого розглядаються у менеджменті або в системі управлінського обліку, а інформацію про них використовують для аналізу діяльності підприємства, його платоспроможності та ін.

На нашу думку, питання обліку і контролю грошових потоків є дуже важливим і необхідним, оскільки вся необхідна інформація про рух коштів формується в системі бухгалтерського обліку, хоча на сьогодні в Україні не має загальноприйнятої методики обліку грошових потоків, але інформацію про них можна знайти в облікових даних в частині розрахунків, а саме надходження і витрачання грошових коштів. Питанням обліку і контролю грошових потоків не приділяється належної уваги, оскільки деякі науковці взагалі не розглядають грошові потоки, як об'єкт обліку, а розглядають їх як

один із елементів аналізу діяльності підприємства, а контроль як елемент управління грошовими потоками. Проте, це не зовсім правильно, оскільки, для проведення аналізу грошових потоків необхідно проводити додаткові розрахунки, додатково витратити час та ін. При формуванні правильної системи обліку і контролю можна налагодити ефективну систему формування достовірної інформації про грошові потоки і своєчасно контролювати їх правильність відображення та формування, що дозволить швидше проводити аналіз діяльності підприємства, а також забезпечить ефективне управління грошовими потоками та попередить неплатоспроможність підприємства. Питання обліку і контролю грошових потоків є дуже важливим і потребує більшої уваги в дослідженнях науковців.

Поширення тіньової економіки веде до різкого зниження ефективності державної політики, погіршення, а подекуди — й неможливості регулювання економіки ринковими методами, із застосуванням інструментів грошово-кредитної та податкової політики. Це зумовлює необхідність запровадження органами виконавчої влади адміністративних інструментів регулювання, що, у свою чергу, створює підґрунтя для поширення корупції, а також гальмує формування в Україні сучасної ринкової економіки, перешкоджає просування до членства у міжнародних організаціях [1, с. 104].

Слабкий розвиток деяких аспектів банківської системи також є однією з причин тіньового обороту у фінансовому секторі. Зокрема, здійснення більшої частини платежів у готівковій формі, наприклад, в продуктових магазинах, кафе, аптеках, перукарнях, громадському транспорті та інших місцях призводить до ненадходження до бюджету значних обсягів податкових платежів. Крім цього, часто при оплаті товарів і послуг споживачі не завжди вимагають фіскальний чек або інші підтверджуючі покупку документи. В результаті, під час продажу товарів та надання послуг через касові апарати фіксується тільки частина угод [2, с. 183].

Тіньова економіка тісно пов'язана з усіма галузями економіки і присутня в них саме завдяки використанню безготівкових розрахунків У зв'язку з цим

удосконалення інституційних засад розвитку національної економіки у контексті забезпечення економічної безпеки держави повинно спрямовуватись на створення конкурентоспроможного національного господарства на внутрішньому й зовнішньому ринках [3, с. 122].

Саме тому одним з ефективних методів щодо зниження частки неврахованих грошових потоків є стимулювання та розвиток електронних безготівкових платежів та електронних систем переказів коштів. Безготівкові платежі та ефективно функціонуючі платіжні системи підвищують прозорість економіки, знижують операційні витрати і збільшують оборотність грошей. Кожен платіж, проведений безготівковим способом, фіксується в автоматизованих інформаційних системах банків та організацій, які здійснюють окремі види банківських операцій, відбивається в системі бухгалтерського обліку, є прозорим і, при необхідності, підлягає контролю і моніторингу з боку уповноважених державних органів

ЛІТЕРАТУРА

1. Дяченко О.П. Основні напрями та етапи державної політики протидії розвитку тіньової економіки в Україні. *Інвестиції: практика і досвід*. 2018. №1. С. 104-107.
2. Гришова І. Ю., Дяченко О.П. Дієвість механізмів державного управління в сфері протидії тіньовій економіці в Україні. *Право та державне управління*. 2016. №3. С. 183-189
3. Русан В.М., Дяченко О.П. Інституційні засади розвитку аграрного сектору у контексті забезпечення економічної безпеки держави. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. №2. С. 117-122